

Conferencia Episcopal de Colombia

Synteza synodu na temat synodalności w Kolumbii

Wstęp

Lud Boży pielgrzymujący w Kolumbii, zwołany przez papieża Franciszka, po otrzymaniu formalnego zaproszenia od Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów i centralnego zespołu animacyjnego Synodu, utworzonego przez Konferencję Episkopatu Kolumbii, z radością przyjął itinerarium do przeprowadzenia pierwszej fazy procesu synodalnego w 77 jurysdykcjach kościelnych i Egzarchacie Maronickim. Choć nie wszyscy zgadzali się z tymi samymi metodami, to jednak była akceptacja i uznanie dla tego procesu "wspólnego chodzenia", pośród radości, nadziei, cieni i niepewności.

Kościół w Kolumbii przyjął ten proces konsultacji z wielką radością i gotowością. W szczególności warto zauważyć, że każde z doświadczeń miało przestrzenie, które wzmacniały życie duchowe w słuchaniu Słowa Bożego, sprawowaniu Eucharystii i różnych spotkaniach, w których umieszczano, w sercu wspólnot, znaczenie procesu synodalnego, który przebiegał w trzech etapach:

- 1) **Powołanie i przygotowanie członków do tworzenia zespołów diecezjalnych.** Powoływanie delegatów na różnych szczeblach i kampanie oczekiwania. Na tym etapie przeprowadzono socjalizację poprzez upowszechnianie, informowanie i szkolenie na zaproponowany temat: "Dla Kościoła synodalnego: komunია, uczestnictwo i misja". W niektórych miejscach stworzono materiały do konsultacji, dostosowując pytania zaproponowane przez "Dokument przygotowawczy", zgodnie z grupami lub osobami na etapie diecezjalnym.
- 2) **Konsultacje we wspólnotach kościelnych i w społeczeństwie obywatelskim.** Proces diecezjalny rozpoczął się 17 października 2021 roku. Czas ten był przeżywany jako szczególnie *Kairos*, w którym rozbrzmiewał głos Ducha Świętego na rzecz odnowy Kościoła. Na tej podstawie dokonano niezbędnych ustaleń, aby odpowiedzieć na zasadnicze pytanie postawione przez Synod, uwzględniając 10 jąder tematycznych.

Zastosowano procedurę, która pozwoliła na uczestnictwo szerokich sektorów, pomimo ograniczeń środków, zasobów, odległości i pewnego oporu ze strony grupy księży, którzy nie przyjęli wezwania, ponieważ czują się głęboko niekomfortowo, będąc konfrontowani w swoich działaniach osobistych i ewangelizacyjnych; podobnie kilku świeckich wykazało pewną apatię wobec tych kwestii.

Przebieg działań pozwolił na twórcze wykorzystanie różnych planów duszpasterskich i różnych materiałów dydaktycznych, takich jak filmy, piosenki, fora, ankiety, rozmowy, przestrzenie kulturowe, audycje radiowe, rysunki i programy odpowiednie dla dzieci i młodzieży. Dokonało się to poprzez ponowne odkrycie metody dialogowej, z przewagą spokojnego słuchania, nie naznaczonego uprzedzeniami, nie akademickiego ani z pretensjami do nauczania, ale do uczenia się, stając się okazją do ponownego odczucia radości spotkania jako żywego Kościoła, który przyjmuje wszystkich, po ograniczeniach wynikających z zamknięcia z powodu pandemii.

W konsultacjach brały udział **grupy ludności**, w tym: biskupi urzędujący i emerytowani (zob. Aneksy 1 i 2), kapłani, parafialne wspólnoty kościelne, misjonarze i zakonnicy, zaangażowani świeccy, młodzież, dzieci, rodziny, ruchy apostołskie, rolnicy, handlowcy, rybacy, ludność tubylcza, osoby pochodzenia afrykańskiego, osoby o odmiennej orientacji seksualnej, nauczyciele, studenci uniwersyteccy, organy państwowe, sektor ochrony zdrowia, siły zbrojne, przywódcy polityczni i społeczni, migranci, środowisko więzienne, niekatolickie podmioty religijne i inne osoby z obszarów wiejskich i miejskich. Podsumowując można powiedzieć, że uczestnikami byli: wierni aktywnie uczestniczący z dojrzałą wiarą; ci, którzy sporadycznie uczestniczą w wydarzeniach liturgicznych lub duszpasterskich; oraz ci, którzy nie należą do Kościoła.

Wyróżnia się **gotowość i entuzjazm** wielu mężczyzn i kobiet, którzy czuli się zaproszeni i wysłuchani, wdzięczni za tę przestrzeń, w której mogli wyrazić swoje odczucia dotyczące rzeczywistości eklesjalnej chwili. Do najbardziej znaczących doświadczeń należały spotkania ze społecznościami tubylczymi i afro-descendentalnymi, które doceniły tę możliwość. W różnych miejscach zaobserwowano jednak sceptycyzm okazywany przez niektórych wobec tego doświadczenia synodalnego, wynikający z osłabionej świadomości misyjnej niektórych wiernych katolickich, którzy "czasami uczestniczą w Kościele, ale nie postrzegają siebie jako Kościoła" lub z powodu oporu w przezwyciężaniu mentalności klerykalistycznej, izolacji duchowej, arogancji w niektórych sektorach kościelnych i niezdolności do dotknięcia i uleczenia ran tak wielu braci i sióstr.

- 3) **Wyniki konsultacji.** Jurysdykcje kościelne spotkały się na zgromadzeniach przedsynodalnych (na poziomie wikariatu lub w kontekście diecezjalnym), ponownie odczytując doświadczenie uczestnictwa, aby skonsolidować syntezę diecezjalną przesłaną do Konferencji Episkopatu. 78 dokumentów zostało skondensowanych w 14 syntezach, zgodnie z liczbą prowincji kościelnych, które skupiają Kościoły partykularne Kolumbii. Wreszcie zespół Stałego Sekretariatu Episkopatu Kolumbii (SPEC) przygotował niniejszą syntezę w oparciu o powyższy proces.

W Kościele synodalnym, który głosi Ewangelię, wszyscy "chodzą razem": jak to "chodzenie razem" odbywa się dzisiaj we własnym Kościele partykularnym?

Wyniki konsultacji synodalnej są diagnozą tego, jak Kościół jest postrzegany w ogóle. Artykulacja między pytaniem podstawowym a 10 jądrami tematycznymi pozwoliła na przegląd i przypomnienie działalności ewangelizacyjnej każdej jurysdykcji, określając, jak obecnie przebiega "wspólna droga".

- I. **Koledzy podróznicy.** Ogólnie rzecz biorąc, docenia historyczną rolę, jaką Kościół - jako kluczowy podmiot społeczeństwa obywatelskiego - odegrał w ewangelizacji, w promocji

ludzkiej wspólnot oraz w procesach pokoju i pojednania, pośród trudnych rzeczywistości, takich jak

konfliktu zbrojnego i krytycznej sytuacji na granicy z Wenezuelą. W szczególności bardzo wyraźne jest jej przewodnictwo w dziedzinie edukacji, pomocy społecznej, rozwoju kultury oraz obrony życia ludzkiego w takich kwestiach jak m.in. aborcja, eutanazja i wspomagane samobójstwo. Pytani uważają jednak, że "wspólne chodzenie" charakteryzowało się w pewnych okresach i miejscach faworyzowaniem i akceptowaniem ludzi, co sprawiło, że niektóre populacje czują się wykluczone, zwłaszcza te należące do różnorodności etnicznej, kulturowej, religijnej i seksualnej. Kilka wspólnot tubylczych wyraziło swoje uznanie dla tego towarzyszenia kościelnego, pozytywnie oceniając tę obecność, a nawet prosząc o chrzest; inne grupy etniczne wyraziły swoją wdzięczność za wsparcie wspólnot religijnych, wyrażając swoje uczucia takimi zwrotami jak: "Do tej pory byliśmy sami i wy byliście sami" (zob. Aneks 3).

- II. **Sluchanie.** Kościół, którego paradygmatem jest misja, wielokrotnie przyjmował wołanie ubogich i potrzeby wykluczonych, o czym świadczy kilka znaczących jednorazowych doświadczeń głoszenia kerygmatycznego. Niektórzy jednak nie czuli się mile widziani w dialogu, gdy chcieli przedstawić swoje pomysły dotyczące planów duszpasterskich, lepszej administracji kościelnej lub integracyjnych perspektyw zmian. W Kolumbii podjęto różne inicjatywy z młodzieżą i kobietami, ale nie zawsze udaje się dotrzeć do wszystkich ze względu na ograniczoną liczbę serwerów, czas i zasoby. Osoby konsekrowane przeprowadziły ważne procesy w tym dziele i ogólnie rzecz biorąc, wspólnoty zakonne są szczególnie cenione za bogactwo ich charyzmatów i ich rolę w ewangelizacji we wszystkich aspektach życia narodu kolumbijskiego; chociaż wspomniano o niektórych przypadkach, w których nie ma dobrej artykulacji z wyświęconymi ministrami.
- III. **Zabierając głos.** Komunikacja wewnątrz i na zewnątrz jest czasem skomplikowana, ponieważ nie zawsze przeprowadzano ćwiczenia ze słuchania. W tym względzie niektórzy nadal mają zastrzeżenia co do zwracania się do swoich duszpasterzy z obawy, że zostaną uznani za przeciwników, podczas gdy przeciwnie, wszyscy są wezwani do uznania swoich błędów i pomyłek oraz do zdolności do życia braterskiego, w którym krytyka staje się przestrzenią do nauki. Generalnie zrozumieli, że decyzje osób wyświęconych w duszpasterstwie są niekontrowersyjne: "Co księża powiedzą, to dobrze". Doprowadziło to do piramidalnej koncepcji, według której świeccy nie mogli domagać się udziału w procesach ewangelizacyjnych, a jedynie duchowej uwagi ze strony władz kościelnych. O ile prawdą jest, że w konkretnych okolicznościach Kościół wypowiadał się wyraźnie, potępiając grzechy społeczne, to można odnieść wrażenie, że temat ten jest coraz częściej unikany. Zazwyczaj to ministrowie wypowiadają się w imieniu wspólnoty chrześcijańskiej, a niekiedy relacje z mediami nie były dobrym doświadczeniem. W tym względzie po obu stronach panuje ostrożność.
- IV. **Celebrować.** We wspólnej wędrówce modlitwa, nabożeństwo do Maryi jako uczennicy-misjonarki i słuchaczki Słowa Bożego, ćwiczenia *Lectio Divina* i celebrowanie liturgiczne wzbudzają poczucie przynależności; w tym ostatnim aspekcie kolumbijska wersja lekcjonarzy i Mszału jest pozytywnie oceniana. Konsultowani wyrazili, że lubią widzieć członków Kościoła, gdy poświęcają się starannemu życiu duchowemu, aktywnemu uczestnictwu w sakramentach oraz doświadczeniu osobistego i głębokiego spotkania z Jezusem Chrystusem. Uznają, że Kościół podjął wiele ważnych decyzji w świetle Ewangelii, ale skarżą się też, że niektóre inne są podejmowane jednostronnie na podstawie kaprysu lub narzucane bez odwołania się do dialogu. Widać wyraźnie, że wzrasta świadomość koniecznego aktywnego zaangażowania świeckich w liturgię i w sprawowanie funkcji uświęcania; zdecydowana większość z nich z zadowoleniem przyjmuje fakt.

służba w nadzwyczajnej posłudze komunii, akolitu i lektoratu, choć są pewne opory.

- V. **Współodpowiedzialni w misji.** Wielu dostrzega, że zbyt koncentruje się na rytualnej celebracji sakramentów i że w procesach przyjmowania sakramentów uprzywilejowane są granice terytorialne i spełnienie wymogów biurowych. Zaangażowani wierni uznali jednak, że coraz częściej pojawiają się wezwania, aby wszyscy ochrzczeni poczuli się aktywną częścią misji, odkrywając się uczestnikami procesów, które w ostatnich latach były realizowane w Kolumbii, napędzane także przez wizyty papieża i Konferencje Episkopatu Ameryki Łacińskiej, od Medellín po Aparecidę, a obecnie przez Zgromadzenie Eklezjalne Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Te doświadczenia, które osiągnęły ewangelizacyjne przebudzenie - poprzez takie metody, jak Integralny System Nowej Ewangelizacji (SINE), Diecezjalny Proces Odnowy i Ewangelizacji (PDRE), Plan Odnowy Diecezjalnej i Ewangelizacji (PRED), Proces Ewangelizacyjny Kościoła Partykularnego (PEIP) i inne - starają się tworzyć małe wspólnoty życia, formować ich członków w sposób procesualny w wierze i w przeżywaniu sakramentów, zachęcać do uczestnictwa poprzez etapy zaangażowania i wywierać wpływ społeczny. Metody te mają lokalne i krajowe organy zajmujące się kontynuacją, monitorowaniem i oceną.

Niektórzy uznają wielkie wysiłki synodalne prowadzone przez biskupów i kapłanów dzięki wsparciu SPEC w tej materii, a wielu uważa, że inicjatywy te posłużyły do zbliżenia, zrozumienia liturgii i wyznania wiary; jednak dla innych strategia współodpowiedzialności w misji nie zawsze była asertywna, gdyż wspólnoty kościelne niekiedy przychodzą przedstawiać się jako ekskluzywne elity w ramach działań duszpasterskich i liturgicznych.

Uznaje się, że Kościoły partykularne mają zróżnicowane duszpasterstwo, z delegacjami biskupimi, choć często z ograniczonymi zasobami ludzkimi i ekonomicznymi, które nie pozwalają na duże oddziaływanie. Wyraźnie widać było zainteresowanie wsparciem rodzin w obecnej krytycznej sytuacji, przez którą przechodzą, a także inicjatywami na rzecz dzieci, nastolatków, młodzieży i osób starszych. Jednakże wysiłki te nie zawsze były wystarczające i dlatego istnieje potrzeba poświęcenia tym kwestiom większej uwagi (patrz załącznik 4).

Podkreślono również, że w ostatnim dziesięcioleciu Kościoł zachęca do tworzenia ruchów apostoelskich i grup służebnych, które kładą szczególny nacisk na kerygmat poprzez weekendowe rekolekcje duchowe, choć nie zawsze z itinerarium procesualnym. Ogólnie rzecz biorąc, większość wspólnot kościelnych czuje powołanie do misji i rozpoznaje w swoich duszpasterzach dar słowa, ale w niektórych przypadkach narzeka na brak hojności w zakresie czasu i inicjatyw, aby dotrzeć do odległych i obojętnych.

Konsultowani, którzy mają specjalne misje w Kościele, zarówno świeccy, jak i duszpasterze oraz osoby konsekrowane, wyrazili poczucie osamotnienia w swoich zadaniach obrony Wspólnego Domu, praw człowieka, sprawiedliwości społecznej, pracy z ubogimi i ewangelizacji polityki, tak jakby niektóre kwestie nie leżały wszystkim na sercu. W tym względzie z zadowoleniem przyjęto kilka inicjatyw wśród specjalistów, dając jednocześnie do zrozumienia, że nie są one powszechne.

- VI. **Dialog w Kościele i w społeczeństwie.** Niektórzy uznają, że - jak widać w procesie synodalnym - poszukuje się miejsc i form dialogu. Wielu duszpasterzy wykazuje większą gotowość do słuchania oraz rozwiązywania konfliktów i różnic;

Wciąż jednak mamy do czynienia z nieprzejednaną postawą. Współpraca między diecezjami nie zawsze jest wyraźna, choć znajdują one pomoc w pewnych konkretnych działaniach. Inni konsultowani z wikariatów apostolskich cenią "misyjne partnerstwo" jako wsparcie ze strony prowincji kościelnych dla tych terenów; mówią jednak, że nie zostało ono jeszcze w pełni zrealizowane.

Interakcja z ludźmi innych religii jest naznaczona uprzedzeniami i pewnym "fundamentalizmem katolickim", który jest zamknięty na tę różnorodność; kilku niewierzących uczestników wyraziło obojętność wobec oferowanych projektów, ponieważ są one opracowane na podstawie prozelityzmu, a nie z kultury spotkania.

Doceniono, że Kościół w Kolumbii stara się współdziałać z innymi sektorami społeczeństwa obywatelskiego i uczyć się z tych doświadczeń. Historycznie rzecz biorąc, był on początkiem wielu organizacji, stowarzyszeń, wolontariatu i inicjatyw na rzecz społeczeństwa, z których część nadal prowadzi. Obecnie uczestniczy w okrągłych stołach na rzecz dialogu i porozumienia w kwestiach pokoju, edukacji, wolności religijnej, obrony życia i integralnej promocji człowieka. W tym zakresie pozytywnie ocenia się zgromadzenia zakonne, podkreślając szczególne świadectwa pracy z ubogimi i najbardziej potrzebującymi. Jednakże pojawia się również postulat, aby ta obecność była bardziej systematyczna i wiążąca, nie tylko w konkretnych momentach i konkretnych działaniach, jak te prowadzone z okazji "Światowego Dnia Ubogich", ale w sposób stały.

- VII. **Z innymi wyznaniem chrześcijańskimi.** W dialogu ekumenicznym jest wiele zapobiegliwości i ignorancji. Historyczne kościoły chrześcijańskie obecne w Kolumbii, które uczestniczyły w spotkaniu, powiedziały, że nie czuły się mile widziane w różnorodności i były dyskryminowane. W większości jurysdykcji kościelnych nie prowadzono konsultacji z niekatolikami (zielonoświątkowcami, protestantami i ewangelikami), ponieważ istniały dowody na trudności w nawiązywaniu relacji, zwłaszcza z powodu wojowniczego i polemicznego tonu, jaki niektóre z tych podmiotów religijnych mają tendencję do używania; jednak tam, gdzie były, stwierdzano, że "wielu katolików wierzy, ale nie żyje tym, w co wierzy" oraz "opuściłem [Kościół katolicki], ponieważ byłem odwiedzany bardziej przez ewangelików niż przez was".
- VIII. **Władza i uczestnictwo.** Jeśli chodzi o wyznaczanie celów misji, zapytani powiedzieli, że nie zawsze są one brane pod uwagę. Wielu nie zna planów ewangelizacyjnych diecezji i parafii. Inni uważają, że nie istnieją, bo zamiast programu czy projektu są konkretne działania, czasem bez związku i harmonii jako całość. Są księża, którzy promują tworzenie rad duszpasterskich i ekonomicznych w parafiach, którymi kierują, ale inni uważają, że te kwestie nie dotyczą wszystkich i że praktyczniej jest ich nie mieć lub decydować wśród nielicznych. Współpraca świeckich ogranicza się niekiedy do działalności gospodarczej i charytatywnej. Kilku najbardziej zaangażowanych dostrzega otwartość, jaka istnieje w ostatnich latach w zgromadzeniach służebnych, w których planuje się działania ewangelizacyjne i ocenia ich wpływ; niekiedy jednak może być ona ograniczona do uczestnictwa jedynie w kategoriach liczbowych.
- IX. **Rozeznaj się i zdecyduj.** Na pytanie, czy czują się włączeni w proces podejmowania decyzji w Kościele, nie wszyscy odpowiedzieli twierdząco, gdyż stwierdzili, że część wiernych i duszpasterzy stała się bierna i często zdaje się ograniczać do wypełniania pewnych obowiązków. Ich zdaniem Kościół proponuje bez wielkiego ryzyka, realizuje bez wielkiej hojności i nie do końca ma jasność co do ekonomicznej inwestycji otrzymywanych składek. Świeccy uznają się za bardzo krytycznych i czasem mało integrujących,

Dostosowuje się do tego, co jest mu oferowane. Przy innych okazjach nie chcą się angażować, bo sprzyjają indywidualistycznej i wykorzenionej religijności. W niektórych przypadkach, mimo że byli pytani o wygodę lub brak projektu ewangelizacyjnego, w końcu podejmowali decyzje przeciwne; nie zawsze dostrzegają, że ich pragnienia i życzenia są spełniane. Niektórzy księża mówią, że mają mało czasu na swoje zobowiązania, bo oprócz działalności duszpasterskiej dochodzą obowiązki administracyjne, duża populacja katolików, niezrozumienie wśród parafian, brak powołań i własne zmęczenie spowodowane aktywizmem i presją społeczną.

- X. **Formacja w synodalności.** Zwrócono uwagę, że Kościół realizuje liczne i różnorodne programy formacyjne we wszystkich stanach życia, z których nie zawsze się korzysta. Niewielu wie o synodalności i chciałoby wiedzieć więcej. Wielu zakwestionowało pewne style postrzegane w seminariach i domach formacji do kapłaństwa, które wydają się prowadzić przyszłych wyświęconych do życia w dostatku; są oni postrzegani jako bardzo "zamknięci w swoim świecie" i czasami niechętni do pracy na peryferiach, ale raczej do celebracji rytualnej. Zwrócono również uwagę na to, że niektórzy duszpasterze mają tendencję do klerykalizacji świeckich i dlatego istnieje przekonanie, że ci, którzy wykonują pewne posługi i charyzmaty, mają większy autorytet, co nie jest zbyt dobrze wykorzystywane.

Jakie kroki Duch Święty zaprasza nas do podjęcia w Kościele kolumbijskim, aby wzrastać w naszym "idąc razem"?

Kościół w Kolumbii, po uważnej konsultacji z powołanymi do procesu synodalnego i błagając o pomoc Ducha Świętego, by wsłuchać się w ich głos, zbiera owoce tego procesu, docenia historię, którą przeżył, by głosić Chrystusa, rozpoznaje obecne wysiłki, by prowadzić swoje dzieło ewangelizacyjne, i zajmuje się marzeniami i nadziejami, które zostały wyrażone na temat jego przyszłości. Osoby konsultowane podczas procesu synodalnego są zgodne, że Kościół jest powołany do podjęcia kolejnych kroków:

1. **Trwale, integralne i szczerze nawrócenie.** Jest spora grupa wyświęconych ministrów, wiernych świeckich i osób konsekrowanych, którzy demonstrują swoje całkowite oddanie misji, ale jest też inna grupa, która przekazuje ideę Kościoła hierarchicznego, dostosowanego do władzy, która otrzymuje negatywną krytykę, taką jak "absencja, aktywizm równoległy do interesów eklezjalnych, własnych i pozakościelnych", brak hojności z czasem na ewangelizację, mała delikatność w uwadze z ludzkim ciepłem i mało mistycyzmu i pasji w głoszeniu Królestwa Bożego. Dlatego pilnie potrzebne jest nawrócenie, aby mogli być prawdziwym świadkiem spójności życia chrześcijańskiego, prowadzącym do przewyciężenia wszelkich oznak klerykalizmu i samowystarczalności, aby być coraz bliżej ludzi w ogóle, a zwłaszcza ubogich i wykluczonych, w których Jezus miał szczególne upodobanie.

Świeccy pragną widzieć w wyświęconych szafarzach i w życiu konsekrowanym konkretny przykład świętości; że wierzą w to, co głoszą, sprawują sakramenty z decorum i godnością, przygotowują homilię z zaangażowaniem. Tęsknią za biskupami, którzy są blisko kapłanów, życia zakonnego i wiernych, aby ta bliskość pomagała przewyciężać opór wobec władzy kościelnej, torowała drogę posłuszeństwu i pozwalała uniknąć oderwania od życia diecezjalnego, jakie odczuwa wielu posługujących. Oczekują większego przyjęcia od wyświęconych ministrów, zakonników i kobiet.

2. **Formacja początkowa do posługi święceń**, nie tylko akademicka, ale także poszukująca większego rozeznania powołaniowego, oparta na stylu życia braterskiego, przepojonego eklezjologią Ludu Bożego. Sprzyja więc aktywnemu uczestnictwu i duchowości synodalności, która sprzyja spotkaniu z Jezusem Chrystusem, bliskości z wykluczonymi, dojrzałości afektywnej, likwidacji pretensji do władzy i tworzeniu inkluzywnych wspólnot kościelnych.
3. **Procesy formacji stałej** dla wyświęconych ministrów, kierujących się braterstwem i wzajemną pomocą między sobą i ze świeckimi. Ogólnie rzecz biorąc, aby odpowiedzieć na nowe wyzwania społeczne i kościelne; a konkretnie, aby zapewnić lepsze przygotowanie i wygłoszenie **homilii**, która jest źródłem niezadowolenia wielu uczestników, którzy zauważają braki w przepowiadaniu, ponieważ jest ono poświęcone tematom niezwiązanym ze Słowem Bożym i nauką Kościoła lub jest oderwane od codziennego życia ludzi.
4. **Kultywować synodalność** wśród członków Ludu Bożego, aby rozwijać zdolność do dialogu i słuchania w świetle Ewangelii oraz przedstawiać itineraria formacji ludzkiej i chrześcijańskiej z takim podejściem. W tym celu należy ujednoczyć kryteria liturgiczne i ewangelizacyjne, uczyć znaczenia bliskości duszpasterzy oraz przyjąć metody integracyjne, które włączają wiernych świeckich w rozeznanie i konsensualne podejmowanie decyzji. Ponadto istnieje potrzeba opracowania skutecznych strategii przyjmowania populacji zmarginalizowanych i zróżnicowanych; ułatwiania procesów pojednania osobistego, kościelnego i społecznego, które pomagają w uzdrowieniu, przebaczeniu i osiągnięciu pokoju; zapewnienia holistycznego szkolenia w zakresie wyzwań stawianych przez peryferie geograficzne i egzystencjalne; oraz zrozumienia i wspierania misji *ad gentes*.
5. **Odnowienie struktury parafialnej**. **Parafia** jest wezwana do poważnego podjęcia (lub kontynuowania) procesu nawrócenia, który nie ogranicza się do utrzymania tego, co już istnieje, ale zmierza w kierunku ewangelizacyjnym, tworząc wspólnoty uczniów-misjonarzy, wspierając mentalność Kościoła w drodze i oferując formacyjne propozycje integralnej promocji i inspiracji katechumenalnej. Duszpasterze są proszeni o współpracę z wiernymi świeckimi, tworząc przestrzeń spotkania ze zmartwychwstałym Jezusem Chrystusem, gdzie ludzie mogą żyć w sposób bardziej duchowy i mniej światowy, gdzie panuje serdeczne przyjęcie, indywidualna uwaga, procesy słuchania, świadome sprawowanie sakramentów, głoszenie właściwej i integralnej doktryny, pilna i modlitewna lektura Słowa Bożego, uważna pobożność eucharystyczna i maryjna, oczyszczanie religijności ludowej oraz obrona i ochrona życia ludzkiego od narodzin do śmierci. W tym samym aspekcie prosi się o okresową ocenę i odnowienie stanowisk władzy i służby, które z upływem lat mogą stracić swoją skuteczność.
6. **Wzmocnienie uczestnictwa i współodpowiedzialności**. Stałym wołaniem jest potrzeba odnowienia struktur kościelnych w celu osiągnięcia większej **obecności świeckich**, zwłaszcza kobiet, nie tylko w realizacji konkretnych działań, ale także w procesach ewangelizacji i w organach kościelnych, takich jak kancelaria diecezjalna. Wymaga to pokonania bariery uprzedzeń, które je infantylizowały, oraz uniknięcia "klerykalizacji", aby charyzmat był rozumiany jako służba, a nie jako sprawowanie władzy. W tym sensie należy zachęcać do współpracy zarówno w planowaniu, projekcji i konsultacji planów duszpasterskich i misyjnych w parafiach i jurysdykcjach, jak i w wykonywaniu posługi otwartej i ustanowionej (katecheta, lektor, akolita), promując wymiar społeczny i eklezjalny ich zawodów i profesji, zarówno technicznych, jak i empirycznych. W tym samym kierunku Kościół jest powołany do

bardziej rozpoznać i docenić diakonat stały oraz uświadomić sobie jego istotę, która nie ogranicza się do aspektu liturgicznego.

7. **Przejrzysta administracja z nastawieniem na ewangelizację.** Decydującym krokiem jest **włączenie** odpowiednich i kompetentnych **wiernych świeckich** do organów partycypacyjnych, takich jak rady ekonomiczne, diecezjalne organy duszpasterskie i stałe zgromadzenia synodalne. Niektórzy domagali się nawet, aby w kolegium konsultantów istniała współpraca świecka. Pojawiły się również apele o włączenie ich w mechanizmy zarządzania majątkiem i innymi sprawami finansowymi na poziomie diecezjalnym i parafialnym, a także odpowiedzialności, tak aby zachęcić do współpracy, większej przejrzystości i właściwego wykorzystania dóbr materialnych, w tym zwiększenia środków na projekty duszpasterskie, a nie tylko na koszty osobowe i operacyjne. Podobnie Kościół powinien posunąć się naprzód w rewizji i przeprojektowaniu tych modeli zarządzania, które dają wyobrażenie o nadmiernej biurokracji, poprzez wdrożenie specjalistycznego oprogramowania dla tych działań i księgowości (tam, gdzie ich brakuje); wraz z kwalifikacjami ludzkimi pracowników biurowych, którzy go "reprezentują".
8. **Uprzywilejowanie przyszłości pokoleniowej Ludu Bożego.** Jesteśmy proszeni o postęp w **ewangelizacyjnym upodobaniu dzieci, nastolatków i młodzieży**, które sprzyja poczuciu przynależności, nie ignorując ich wrażliwości i języków. Każda jurysdykcja oraz wspólnota parafialna i diecezjalna jest wezwana do posiadania jasnego programu uwagi oraz promocji ludzkiej i duchowej tej populacji, który nie koncentruje się tylko na itinerarium przedsakramentalnym i posakramentalnym (tam, gdzie ono istnieje). W związku z tym w katechezie inicjacji chrześcijańskiej, oprócz propagowania znajomości Katechizmu, należy przyjąć nowe metody, tak aby przekazywały one zarówno doświadczenie spotkania z Jezusem Zmartwychwstałym, jak i nauczanie doktrynalne, a także miały na celu ukazanie bardziej ludzkiego, wspierającego i miłosiernego oblicza kościelnego, unikając popadania w relatywizm w odniesieniu do kwestii moralnych i społecznych.
9. **Konfrontacja deficytu zawodowego i kryzysu w rodzinach.** Wobec wyzwań stawianych przez relatywizm moralny, ideologię gender i doktryny sprzeczne z wiarą, odpowiednie duszpasterstwo jest wezwane do pracy z większym zaangażowaniem ze strony posługi święceń i życia zakonnego, współdziałając z rodzinami, parafiami, ruchami apostołskimi i jurysdykcjami w ogóle. Jeśli chodzi o powołania, jesteśmy zaproszeni do otwarcia się na niepokoje, które pojawiają się w życiu dorosłych i wśród profesjonalistów; rodzinom zaś należy zaoferować bardziej uważne i solidne duszpasterstwo w ich projektach i oczekiwaniach, poświęcając czas i środki finansowe, aby stawić czoła wielkiemu wyzwaniu, jakie stanowi obecna sytuacja, w której oczekuje się skutecznego wsparcia ze strony Kościoła.
10. **Ewangelizacja integracyjna.** Uczestnicy proszą, aby Kościół **przewycięzył uprzedzenia** i nie bał się posługiwać lub prowadzić przyjaznego dialogu z "ludnością LGBTIQ+", jak również z różnorodnością religijną - w szczególności z chrześcijanami niekatolikami - projektując i wdrażając nowe narzędzia ekumenizmu o pogłębionej katechezie; z członkami innych religii i duchowości, a nawet z osobami obojętnymi. Istnieje również silne zapotrzebowanie na bardziej zdecydowane towarzyszenie ludności autochtonicznej, Afro-descendentom, chłopom, migrantom, Romom, mieszkańcom ulicy, osobom rozwiedzionym i ponownie żonatym, parom w wolnych związkach, osobom uprawiającym prostytutkę, niepełnosprawnym, chorym psychicznie, upośledzonym, nieformalnym sprzedawcom, pozbawionym wolności, narkomanom i osobom uzależnionym od pornografii, alkoholu lub hazardu.
11. **Umiejętność porozumiewania się i komunikowania.** Innym ważnym postępowaniem w misji

ewangelizacyjnej jest integracja **technologii** we wspólnotach kościelnych, zarówno dla wewnętrznych procesów

interakcji, jak również w zewnętrznym przekazie orędzia Jezusa. Ponadto konieczne jest przeszkolenie wszystkich wiernych, jak w tych kontekstach korzystać ze środowisk cyfrowych, nie naruszając przy tym aktywnego uczestnictwa ludu Bożego w akcji liturgicznej.

12. **Zorientować ruchy apostołskie w harmonii z planami ewangelizacyjnymi.** Parafie (zwłaszcza proboszczowie) są wezwane do stawienia czoła obecnemu wyzwaniu, zachęcając do uczestnictwa, w zgodzie z władzą biskupią, zapraszając ich do przyjęcia właściwej doktryny i oferując im bliskie towarzystwo, aby uniknąć wszelkiego rodzaju fundamentalizmu i izolacji. Innym wyzwaniem, które dotyczy również wspólnot kościelnych, jest poszukiwanie strategii ożywienia duchowości i zaangażowania świeckich, stawiających czoła konsekwencjom pandemii Covid-19 z innowacyjnością i kreatywnością metod.
13. **Inkulturacja liturgii.** Uważa się, że **działanie sakramentalne** jest często asymilowane z interesami ekonomicznymi proboszczów, jeśli nie z ich dążeniem do władzy i kompetencji. Ważnym krokiem naprzód będzie praca nad tym, aby to świętowanie nie było obciążone snobizmem czy tradycjonalizmem, ale aby było żywe, świadome, duchowe i partycypacyjne, bez wykluczania nowych scenariuszy (takich jak np. centra handlowe). Pojawiły się głosy wzywające do integracji języka migowego i brajla. Podobnie kilka jurysdykcji, w których istnieje silna obecność ludności tubylczej i afro-descendentalnej, marzy o bardziej skutecznym i dostosowanym włączeniu bogactwa kulturowego tych ludów, nie tylko poprzez używanie ich pieśni i dialektów, ale także poprzez promowanie powołań kapłańskich i zakonnych pochodzenia etnicznego.
14. **Wdrażać w Kościele środowiska ochronne i bezpieczne.** Aby zagwarantować godne zaufania środowisko dla **dzieci, młodzieży i bezbronnych dorosłych**, kultura troski musi być przyjęta przez wszystkie podmioty duszpasterskie. Pilne jest również zapewnienie wsparcia i towarzyszenia ofiarom nadużyć seksualnych, nadużyć władzy i nadużyć sumienia, poprzez protokoły umożliwiające ich integralne uzdrowienie, ponowne odkrycie sensu życia, powrót do środowisk kościelnych, nienawracanie, współpracę z organami cywilnymi i sądowymi w związanych z tym procesach oraz bardziej wiążącą formację, która prowadzi do **dojrzałości afektywnej** seminarzystów, zakonników i kapłanów.
15. **Zachęcanie do społecznego i kulturowego podejścia do ewangelizacji.** Należy mieć nadzieję, że Kościół będzie promował obronę praw człowieka, reformę rolną, posługę duszpasterską w sferze politycznej, z duchowym towarzyszeniem rządów krajowym i lokalnym, że nie pozostawi w spokoju społeczności dotkniętych przemocą i że podejmie swój **proroczy głos** w potępieniu niesprawiedliwości w kontekście dehumanizującego kapitalizmu, handlu narkotykami, mikrobiznesu i korupcji. Musi również wspierać, oświecając swoją Doktrynę Społeczną, pracę liderów społecznych, związkowców, wolontariuszy i ofiar we wszystkich jej formach, dla różnych przyczyn i podmiotów. Kolejną przestrzenią, na którą należy zwrócić uwagę, jest przestrzeń **nauki, sztuki, kultury, sportu i historii**, uznając to dziedzictwo za sposób dotarcia do ludzi obojętnych i odległych.
16. **Zróżnicowane duszpasterstwo.** Niektóre specyficzne grupy ludności proszą Kościół, by jego działania społeczne były bardziej widoczne, **mniej zorientowane na pomoc i lepiej promowały integralny rozwój człowieka**, ponieważ praca społeczna wielu parafii sprowadza się do rozdawania ryśtoków i nie zawsze generuje procesy ewangelizacyjne. Ludność **wiejska** (rolnicy i rybacy), opuszczona przez władze państwowe, domaga się wsparcia duchowego.

stałe używanie dostępnych języków. Podobnie **turyści** tęsknią za większą organizacją i dynamiką eklezjalną, która traktuje ich jako podmioty godne uwagi i przyjęcia. **Chorzy i starsi** proszą o zaangażowaną pomoc służących, przełamując ich niechęć i nieczułość. **Rodziny** marzą o **duszpasterstwie wychowawczym**, które byłoby wyartykułowane z odpowiednimi sekretariatami wydziałowymi i instytucjami edukacyjnymi, co pozwoliłoby im na dalsze pielęgnowanie tożsamości i doktryny katolickiej oraz towarzyszenie duchowe, nie zapominając, że proboszcz jest naturalnym kapłanem tychże na swoim terenie. Młodzi **studenci** prosili również o zwiększenie obecności w swoich uczelniach poprzez projekty ewangelizacyjne zgodne z ich wiekiem, poziomem wykształcenia i oczekiwaniami. Oczekuje się bardziej skutecznej i wiążącej integracji **życia konsekrowanego i diakonatu stałego** z kapłanami, ponieważ ci pierwsi postrzegają, że są włączani w działalność apostołską jedynie z przelotnego zainteresowania. Wreszcie **siły bezpieczeństwa i policja** muszą być również wspierane przez większą liczbę kapłanów i wiernych świeckich, aby wzmocnić wartości, które promują porządek społeczny i dobro wspólne.

17. **Dbłość o nasz wspólny dom.** Oprócz obecnej sytuacji związanej ze zmianami klimatycznymi i zwiększonym zainteresowaniem ochroną planety, istnieją dowody na stopniowe przemieszczanie się ludności z obszarów wiejskich do miast, co nadal stanowi wyzwanie. Powtarza się wezwanie do duszpasterstwa, które zdecydowanie promuje **ekologię integralną**, zarówno ludzką, jak i środowiskową, co pomaga przewyciężyć obojętność wobec tych kwestii. Dlatego Kościół, na poziomie diecezjalnym i parafialnym, czy to na wsi, czy w mieście, jest wezwany do prowadzenia programów formacyjnych i informacyjnych, które promują np. zachowanie zasobów naturalnych, ochronę fauny i flory, rolnictwo rodzinne, recykling, aby odrzucić wylesianie, kulturę wyrzucania śmieci, utylitaryzm i działalność wydobywczą, które zagrażają środowisku.
18. **Szczególne prośby.** Niektóre głosy, które nie były powtarzalne, wyrażają następujące życzenia: aby **księża, którzy odeszli z posługi**, byli bardziej aktywnie zaangażowani w misję, ponieważ przez swoją decyzję są regularnie wykluczani; aby **żonaci mężczyźni mieli dostęp do kapłaństwa** (*virii probati*); oraz aby opcja **celibatu** została poddana refleksji, aby nie była obowiązkowa. W szczególności jeden z wikariatów apostołskich prosi o umożliwienie **kobietom** przyjmowania **święceń do posługi hierarchicznej**.

Inne głosy proszą o rozważenie **połączenia zgromadzeń zakonnych**, w których brakuje wystarczającej liczby powołań; o poszukiwanie bardziej skutecznych sposobów prowadzenia przygotowania do **małżeństwa** wśród ludności tubylczej; o promowanie **ekonomii komunii**, aby przeciwdziałać konkurencji ekonomicznej wśród osób konsekrowanych; oraz o okazanie przez Kościół kolumbijski zainteresowania znajomością **katolickich obrządków wschodnich**, przewyciężając ludzką zazdrość wobec tych, którzy je reprezentują.